

Delaktighet för vuxna med utvecklingsstörning

Patrik Arvidsson, Mikael Thyberg, Mats Granlund

Särvuxpedagogernas rikskonferens

Jönköping 1 oktober, 2010

Delaktighet – vad säger WHO?

(Se fotnot sidan 18 i svensk kortversion)

- Aktivitet är en persons genomförande av en uppgift eller handling och mäts med bedömningsfaktorn kapacitet
- Delaktighet är en persons engagemang i en livssituation och mäts med genomförande
- Räcker det? Ska känslan av engagemang ingå?

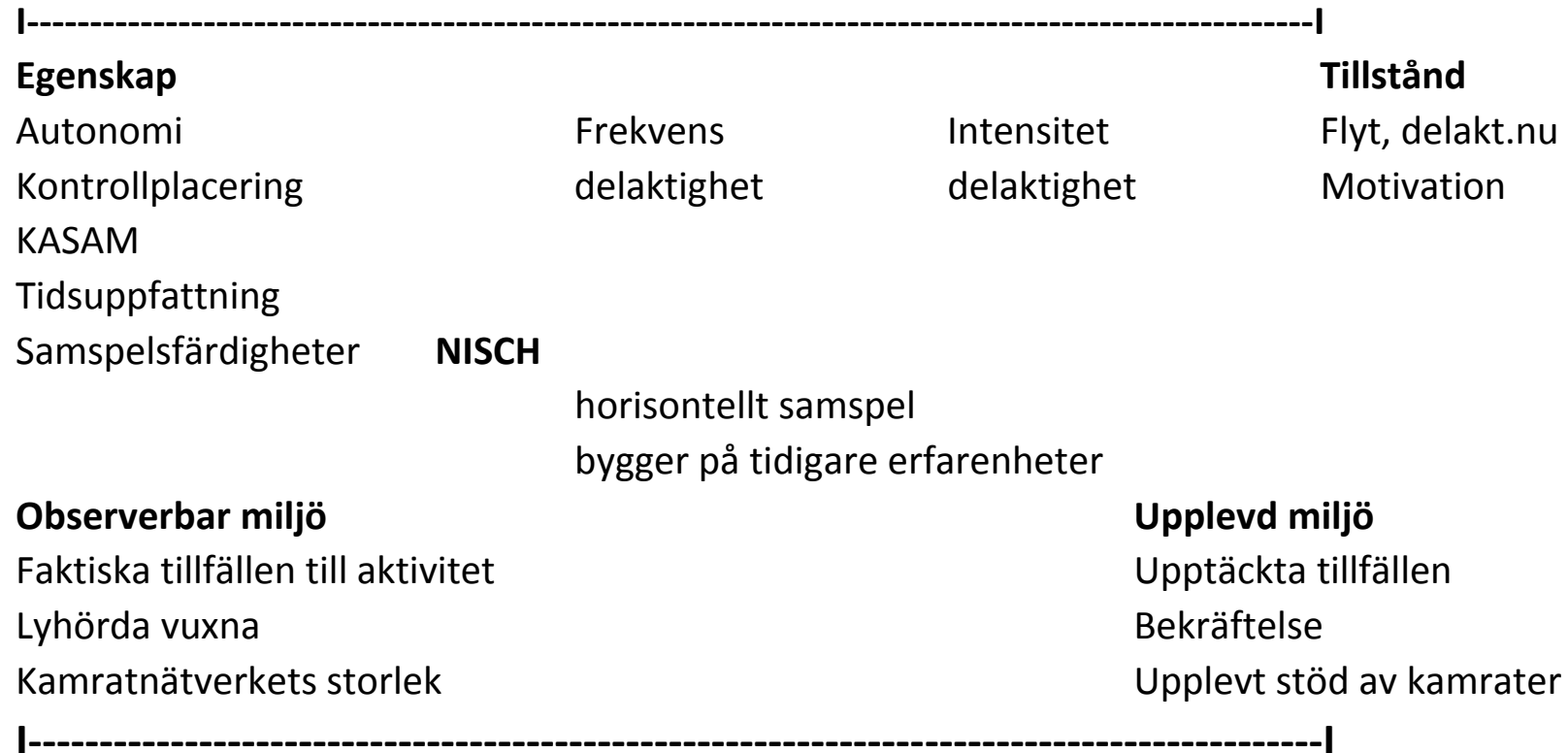

Hur definieras delaktighet och besläktade begrepp i litteraturen?

Begrepp	DEFINITION I ICF - Involvering i livssituation	Ålder
	Eudamoniskt - att göra något värt göra	
Mastery motivation	A psychological force that stimulates an individual to attempt individually, in a focused and persistent manner, to solve a problem/skill/task that is at least moderately challenging for him/her (Morgan et al, 1990)	Små barn
Engagement	The amount of time children spend interacting appropriately with the environment at different levels of competence (McWilliam & Bailey, 1992)	Barn och ungdomar
Self-efficacy	Belief in one's ability to control/affect a situation (Bandura, 1977)	Ungdomar och vuxna
Selfdetermination Inkl. begreppet autonomi	Acting as the primary causal agent in one's life and making choices and decisions regarding one's quality of life free from undue external influence or interference (Wehmeyer, 1996)	Skolbarn, ungdomar och vuxna
Participation	Engagement in life-situations (WHO, 2001) containing a sense of motivation and belonging, active goal directed behavior and environmental opportunities to act (Eriksson & Granlund, 2004)	Skolbarn, ungdomar och vuxna
Empowerment	Process by which individuals gain mastery or control over their own lives and democratic participation in the life of their community (Zimmerman & Rappaport, 1988)	Vuxna

Stabilitet och förändring

Delaktighet

Miljö

Vad är utvecklingsstörning?

Utvecklingsstörning kan beskrivas som ett intellektuellt funktionshinder och kan sägas spegla mötet mellan en individs förmågor och omgivningens struktur, krav och förväntningarna (AAIDD)

(AAIDD= American Association on Intellectual and Developmental Disability)

Kontaktytan mellan person och omgivning

Individens förmåga

Omgivning/
Stöd

Utvecklings-
störning

Vanligaste diagnoskriterierna för utvecklingsstörning

- Intelligenskvot (IK) under 70
- Nedsatt adaptiv förmåga
- Skall ha funnits före 18 års ålder

Utv.st något mer än låg IK

- Ca 25% av alla med
IK < 70 har inte
utvecklingsstörning (Reschly)

Adaptiv förmåga

- Att kunna anpassa sig till omgivningens åldersanpassade krav praktiskt, kognitiv och socialt samt anpassa omgivningen till sig själv

Praktisk adaptiv förmåga

- Matlagning
- Tvätt
- Hygien
- Ekonomi
- Tillämpning
av kunskap

Nedsatt praktisk adaptiv förmåga

→ Begränsad
autonomi och
minskat själv-
bestämmande

Kognitiv (konceptuell) adaptiv förmåga

- Skolrelaterade färdigheter
- Inläring
- Förståelse av begrepp

Nedsatt kognitiv (konceptuell) adaptiv förmåga

→ Sämre
tillgång
på adekvat
information för
att kunna fatta
beslut

Social adaptiv förmåga

- Bedöma andras avsikter
- Förmåga att ta andras perspektiv
- Samspelsförmåga

Nedsatt social adaptiv förmåga

- Begränsningar i det sociala nätverket
- Man uppfattas som godtrogen och naiv
- Social sårbarhet

Individens förmåga

**Omgivning/
Stöd**

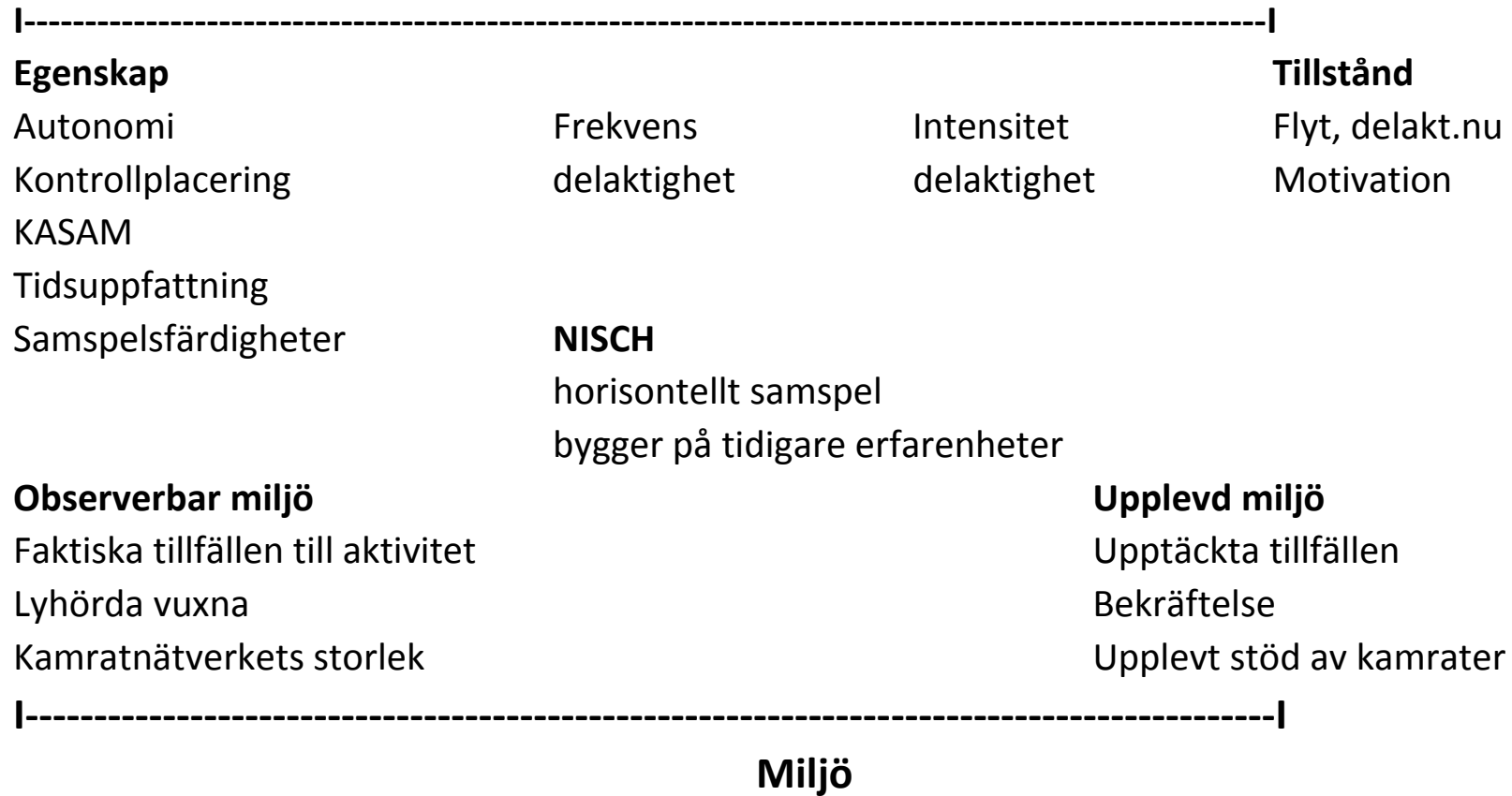
**Utvecklings-
störning**

Stabilitet och förändring

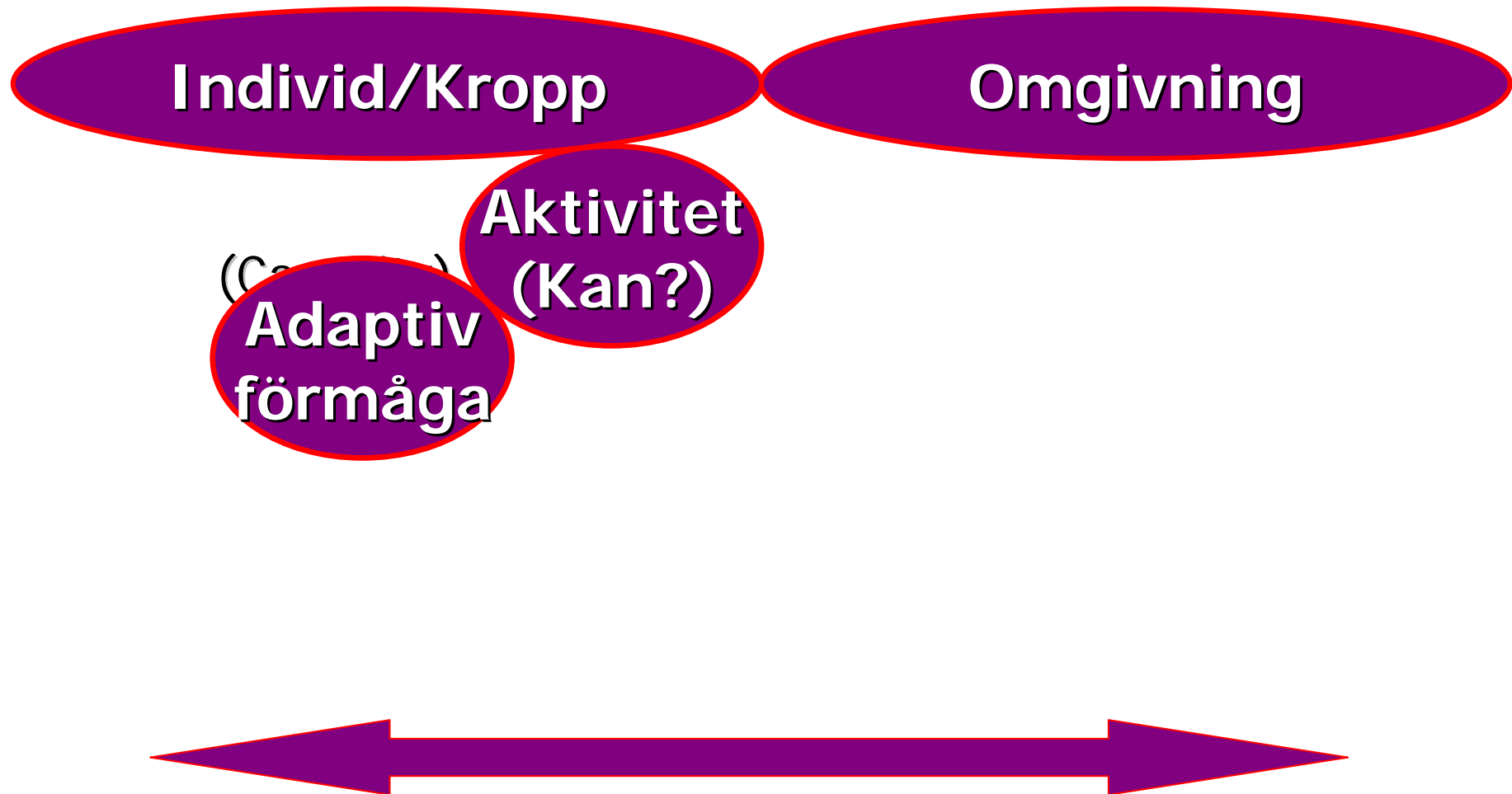
Delaktighet

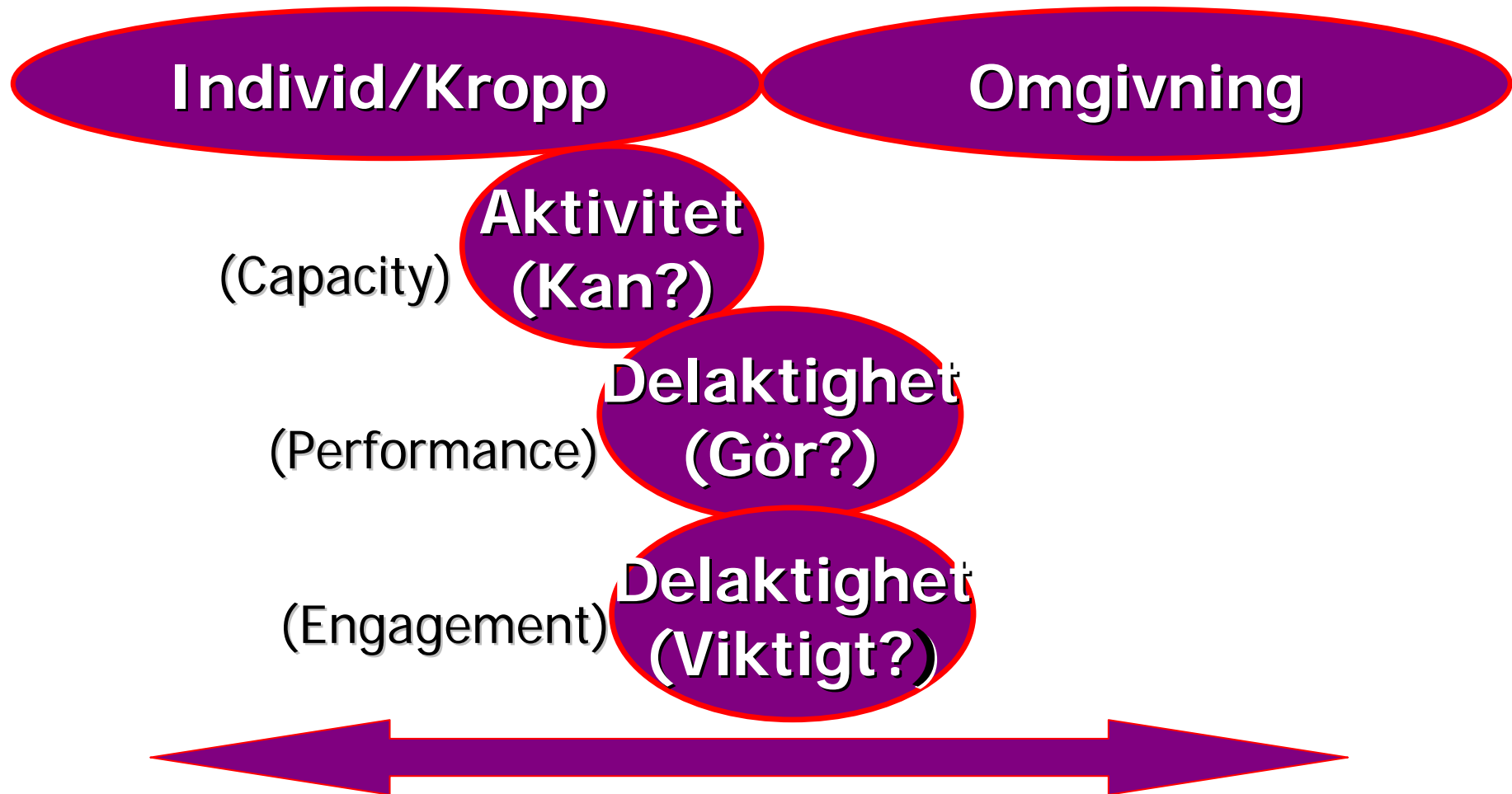
– ICF – Internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa (WHO, 2001)

(International Classification of Functioning, disability and health)

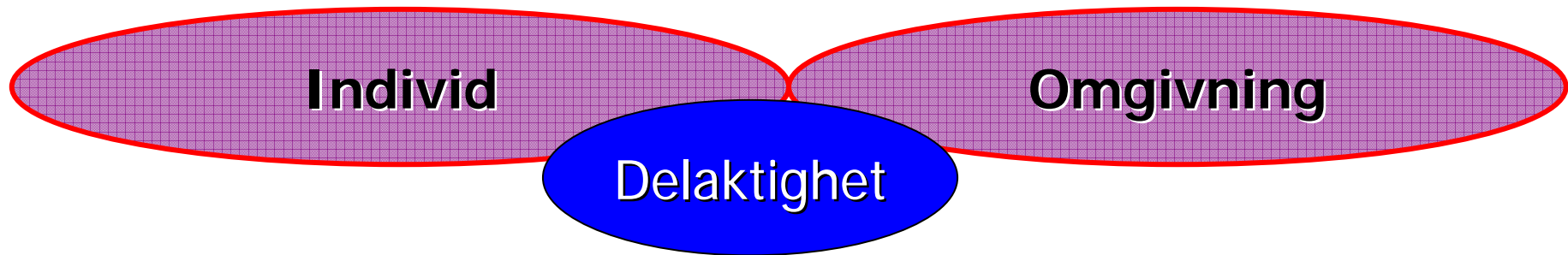
ICF

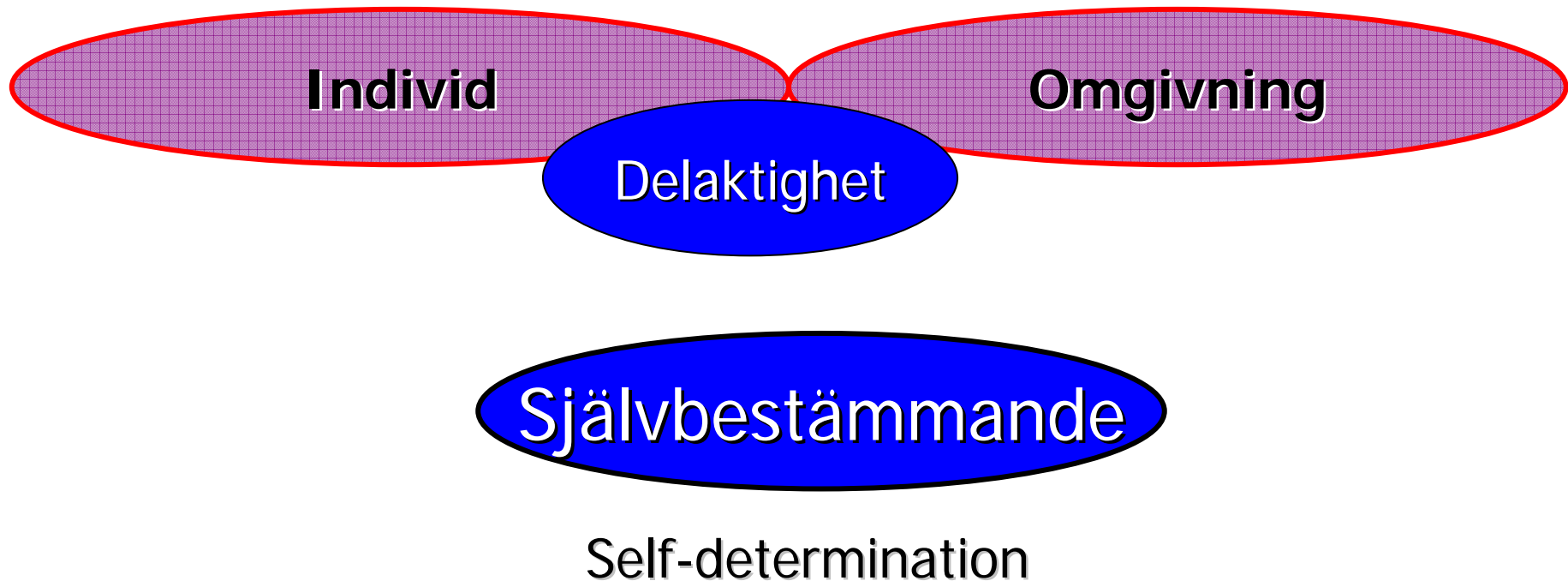
ICF

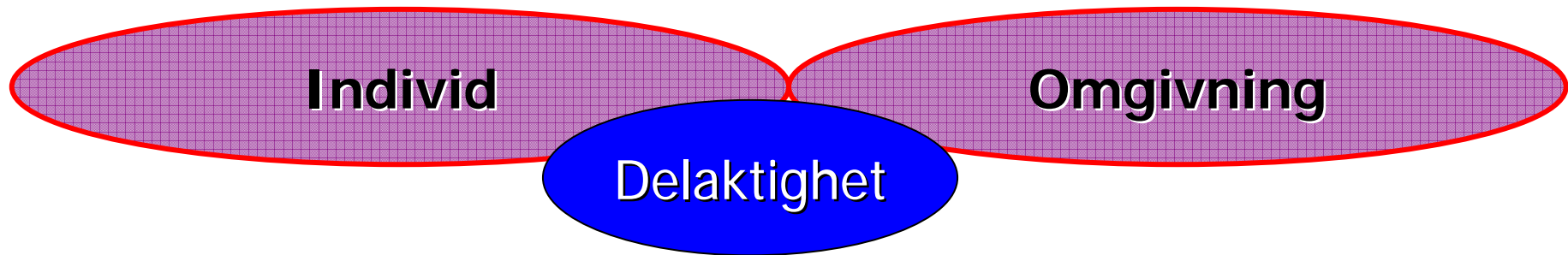
Självskattad delaktighet och vardagsfungerande

Självskattad delaktighet och vardagsfungerande

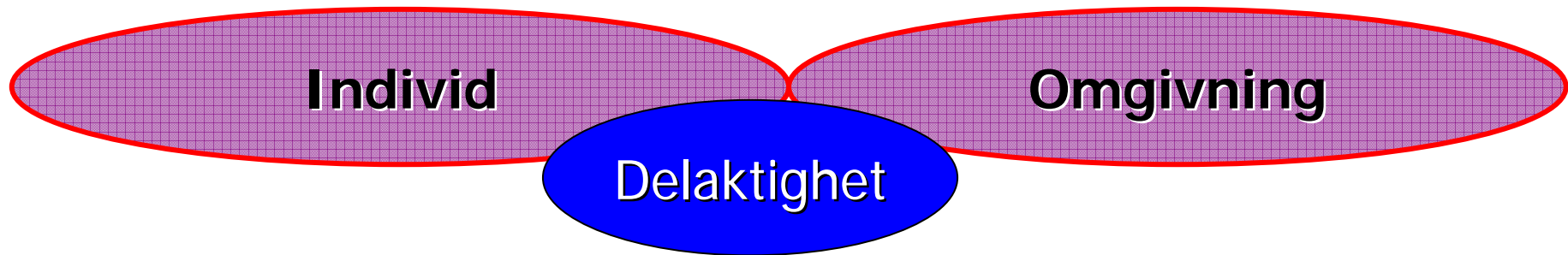
Självskattad delaktighet och vardagsfungerande

Social tillhörighet

Involvement

Självskattad delaktighet och vardagsfungerande

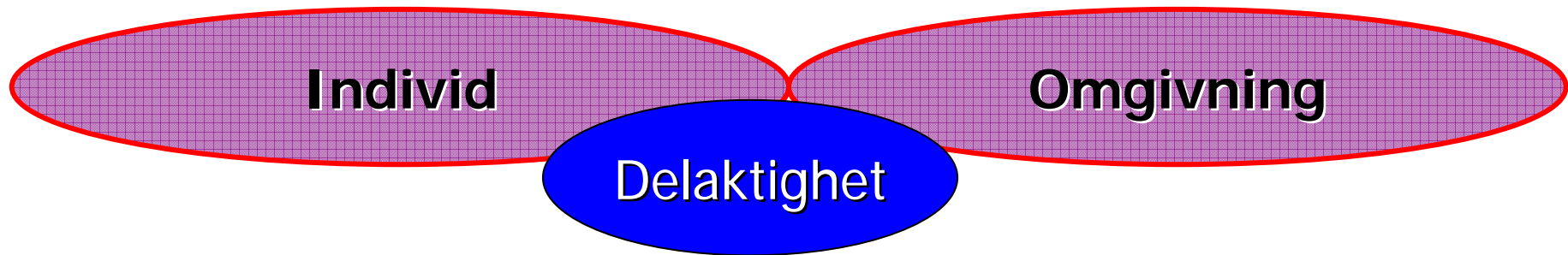

Self-efficacy

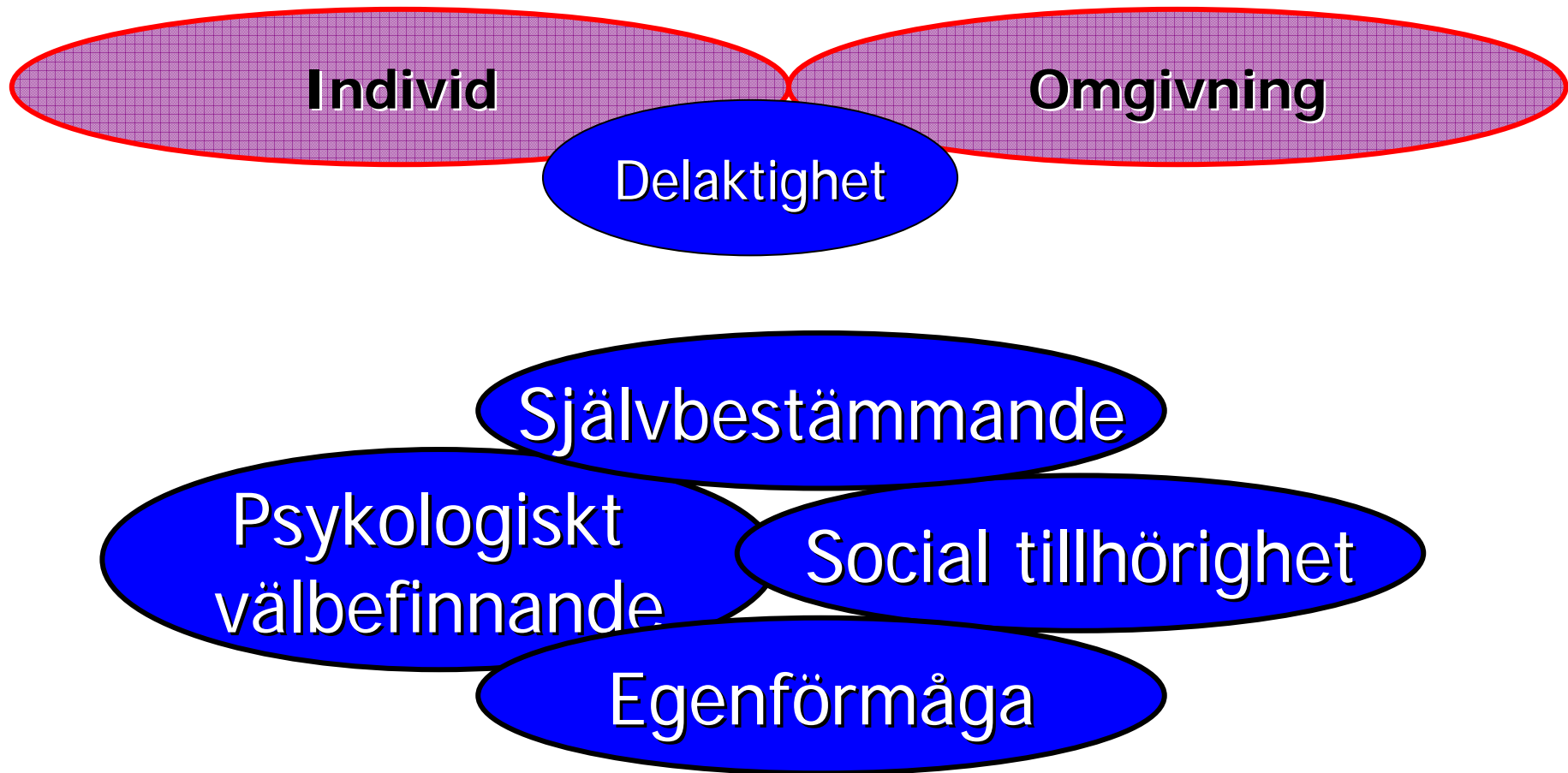
Självskattad delaktighet och vardagsfungerande

Psychological well-being

Psykologiskt
välbefinnande

Självskattad delaktighet och vardagsfungerande

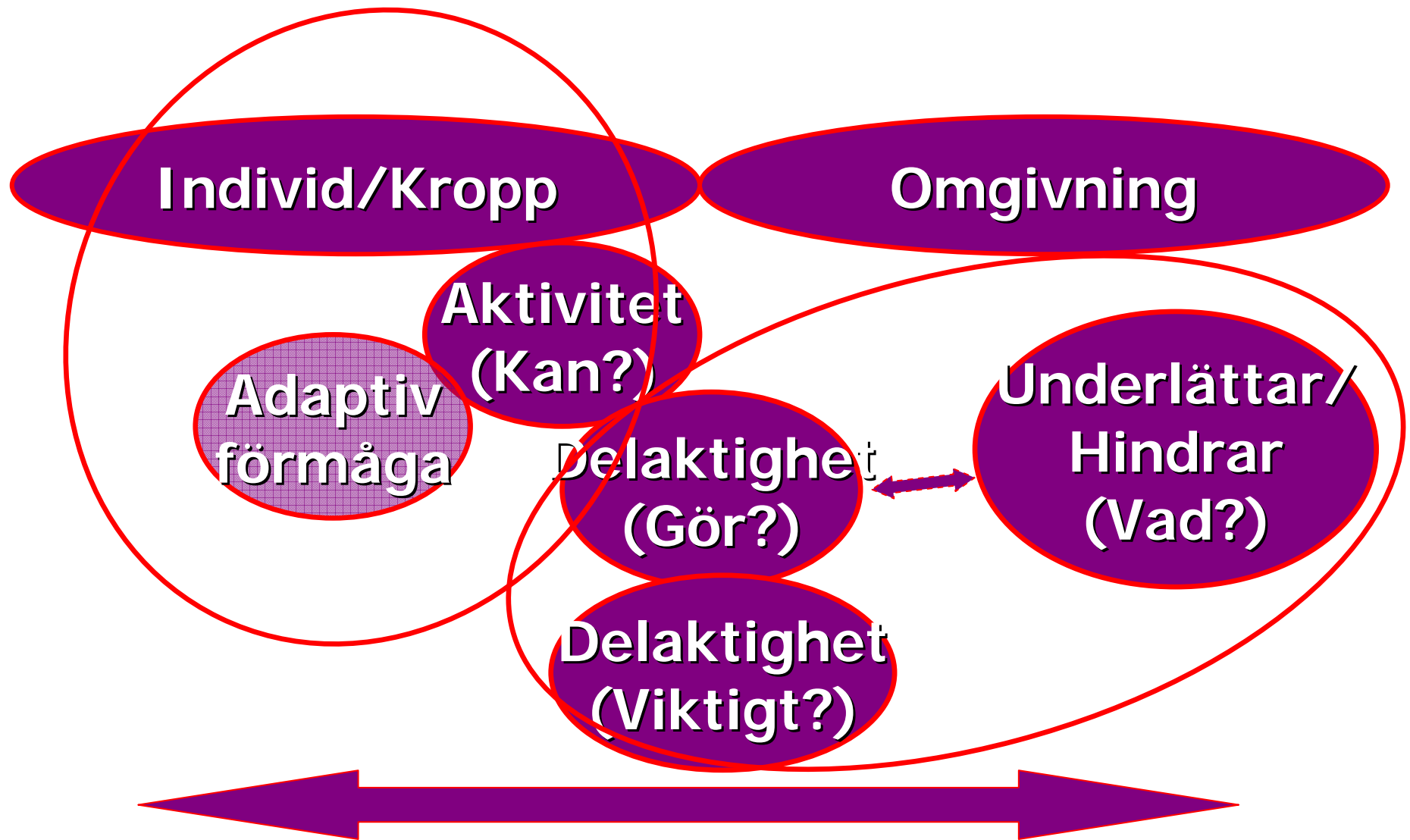
- Delaktighet enligt ICF beskriver balansen mellan individens egen förmåga och omgivningens krav
- ➔ Delaktighet enligt ICF är tydligt kopplat till välbefinnande och hälsa

Individuella funktioner relaterade till självskattad delaktighet

Medvetenhet om omgivningens krav och förväntningar – förmåga att hantera dessa

Social förmåga – samspelsförmåga – initiativförmåga

Upplevd tillgänglighet

Pågående studie - metod

- 68 vardagsaktiviteter utifrån alla nio aktivitets-/delaktighetskapitlen i ICF
- Tregradig svarsalternativ
- Utprovat tillsammans med personer med utvecklingsstörning

Livsområden

Lärande och kunskapstillämpning - generell färdigh.

Allmänna uppgifter och krav - generella färdigheter

Kommunikation - relativt generella färdigheter

Förflyttning - relativt generella färdigheter

Personlig vård - relativt specifik situation

Hemliv - specifik roll, flera situationer

Samspel och relationer - specifika roller

Viktiga livsområden - specifik roller, generella färdigheter

Samhälleligt liv - specifik roller, generella färdigheter

Preliminära resultat

Hög delaktighet

Delaktighets-
inskränkningar

Hög skattning

**Delaktighet
(Gör?)**

Låg skattning

Hög skattning

**Delaktighet
(Viktigt?)**

Hög skattning

Preliminära resultat

Hög delaktighet

- 2: Allmänna uppgifter och krav
- 4: Förflyttning
- 5: Personlig vård
- 6: Hemliv

Varken eller

- 1: Lärande och tillämpa kunskaper
- 3: Kommunikation

Delaktighets- inskränkningar

- 7: Mellanmänskliga interaktioner och relationer
- 8: Viktiga livsområden
- 9: Samhällsgemenskap, social och medborg-erligt liv

Item nr	Can-do	Can- important	Do- important
1 .Read a book	.45*	.41*	.69*
2 Write by hand	.24	.12	.80*
3 Write on computer	.39*	.18	.64*
4 Wake up in the morning?	.44*	.10	.31*
5 Be on time in school?	.36*	.21	.38*
6 Be on time at other instances?	.57*	.06	.13
7 Go to bed appropriately at weekdays?	.57*	.08	.43*
8 Handle stress?	.94*	.06	.07
9 Understand newspaper content?	.80*	.41*	.58*
10 understand news on TV?	.81*	.25	.45*
11 Understand what is said on the radio?	.15	.43*	.00
12 Participate in a discussion	.54*	.26	.82*
13 Write a letter to the authorities?	.20	.02	.39*
14 Use a vommon phone?	-.02	-.16	.90*
15 Use a mobile phone?	.50*	.24	.76*
16 Use SMS?	.72*	.28*	.64*
17 Pick up objects that you dropped?	.65*	.28*	.76*
18 Go for a walk?	.42*	.24	.67*
19 take a tour on bicycle?	.30*	.44*	.74*
20 Take a tour with car?	.03	-.05	.65*
21 Go by bus, train or car	.38*	.30*	.86*
22 Drive a car?	.75*	.27*	.41*

